

Ilmastonmuutos – Hyvä Vihollinen?

Alkuun varoitus: tässä tekstissä käsitellään ilmastomuutosta lähes positiivisesti koettaen miettiä sen tarjoamia kasvatuksellisia mahdollisuuksia. Tämä ei tarkoita, että minusta on tullut kyynikko, joka ei välitä ympäristöongelmista vaan ainoastaan niiden pedagogisista hyödyntämismahdollisuuksista. On aivan kauheaa, jos Malediivit jäävät veden alle ja jääkarhu katoaa iäksi, ja on tehtävä kaikki voitava tämän estämiseksi. Nyt siis yritän tehdä omaa osaani tällaisen ”positiivisen voimaantumisharjoituksen” avulla.

Sitten lähtökohdat:

1. Ilmastonmuutos on todella vaikea haaste kasvattajalle, koska se on niin tavattoman monimutkainen kokonaisuus.
2. Ilmastonmuutos on aivan loistava runsaudensarvi kasvattajalle, koska se on niin tavattoman monipuolinen kokonaisuus.

Molemmat oikein ja väärin, näkökulmasta riippuen. Monimutkaistahan tämä on, melkein monimutkaisinta, mitä on kuunaan nähty. Mutta negatiivinen monimutkaisuus ja positiivinen monipuolisuus ovat kuin suru ja ilo: jos et ymmärrä toista, et voi ymmärtää toistakaan. Niinpä aion nyt sukeltaa ilmastomuutoksen – tämän meille annetun loistavan pedagogisen runsaudensarven – iloihin syövereihin tekemään löytöjä.

Ilmastonmuutos on paraatiesimerkki nykypäivän moniulotteisesta ympäristöongelmasta. Se liittyy kaikkeen elämäämme kuin hiilidioksidi, jota syntyy kaikesta, mitä teemme. Se on kuin paholaismainen hybridi, joka on sulautanut itseensä kaikkien muiden ympäristöongelmien mutkikkuuden. Loistava opetuskohte siis!

Itse olen yliopistolla oppinut, että jos kesken minkä tahansa ympäristöasian luennoinnin tulee yllättäen tarve ottaa esimerkki, voi rauhassa sanoa: ”Otetaan vaikka ilmastomuutos...”. Siinä saa hetken aikaa ajatella ja voi olla varma, että tarvittava esimerkki löytyy tuon paholaisen syövereistä.

Tämän päivän kasvatus- ja koulutusjärjestelmällä on kovat paineet antaa eväitä monipuoliseen osaamiseen ja elinikäiseen uusien asioiden oppimiseen. Harva isä voi enää tänään kannustaa kapea-alaisuuteen: ”Poikani, ryhdy rikinpoistajaksi, se on tulevaisuuden ala!”

On tietysti tärkeää kouluttaa rikinpoistotekniikan osajia, mutta melko selkeä ja helposti hallittava rikki alkaa nyt olla poistettu suomalaisista savukaasuista ja on ratkottava mutkikkaampia ongelmia. Meidän on kasvattajina uskallettava mennä päin tätä muuttuvaa maailmaa ja ympäristökriisin monimutkaisuutta. Ja siinä me tarvitsemme

avuksemme ilmastomuutoksen tapaisia monipuolisia havaintoesimerkkejä.

Ilmastonmuutos on melko helppo tehdä näkyväksi ja kytkeä arkipäivään. Hiilidioksidin tuottaminen on täysin läpilyövä osa nykyistä elämäntapaamme eikä mikään pahojen ja kaukaisten tehtaiden yksinoikeus.

Lämpeneminen seurauksineen on myös jokaisen ymmärrettävissä: ilma on keskimäärin vähän lämpimämpää, pakkasia ja lunta on vähemmän, jää sulaa, vedenpinta nousee... On paljon helpompi saada vaikkapa kuusivuotias ymmärtämään tuollaista kuin ydinsäteilyn tai solumyrkkyjen olemusta ja vaikutuksia.

Muistelkaapa viime tammikuuta. Siinä me tarvoimme, ainakin Etelä-Suomessa, pikkukengissämme kuivia teitä pitkin ja mietimme, että ei kai sinivuokko sentään vielä kuki. Kuulin kymmenien ”tavallisten ihmisten” sanovan, miten kammottavaa se oli. Verrataan tätä vappuun 1986, kun Tshernobyllissä posahti ja piti osata hahmottaa, että sateen mukana ehkä tulee jotain vaarallista, jota ei silmillä näe.

Uskon, että tammikuun 2007 maisema arkisessa konkreettisuudessaan edisti ihmisten positiivista asennetta ympäristökasvatusta kohtaan enemmän kuin abstrakti ydinsäteilyn uhka 20 vuotta sitten. (Ja nyt en väitä, että viime tammikuun lämpimyyden faktisesti ”johtui ilmastomuutoksesta”. Sanon vain, että se sai monet ajattelemaan näitä asioita – koska ilmiöt näki niin helposti omilla silmillään – ja tämä edisti varmasti ympäristönsuojelua.)

Mielestäni tärkein ”pedagoginen valtti” on kuitenkin se, että ilmastomuutos tarjoaa kasvattajalle mahdollisuuden pureutua nykymaailman keskeiseen piirteeseen – monimutkaisuuteen. Ajatelkaa asiaa vaikkapa tieteiden tai oppiaineiden integroimisen kautta. Yhteiskunnallisista rakenteista ja yksilöiden ajattelu- ja elämäntavoista lähtevät syyt saavat meidät harjoittamaan erilaista teknisuolenteista toimintaa. Tämä synnyttää kemiallisia kasvihuonekaasupäästöjä, jotka muuttavat fysikaalisia säteilyoloja, mikä synnyttää biologisia vaikutuksia sekä yhteiskunnallisia jatkoseurauksia. Näitä arvioidaan ja niistä riidellään filosofian kautta ymmärrettävissä olevilla argumenteilla.

Sen jälkeen ryhdytään erilaisiin, humanistis-yhteiskuntatieteellis-teknis-luonnontieteellisesti perusteltavissa oleviin ongelmien ratkaisuyrityksiin. Integraation riemujuhlaa!

Entäpä ajallinen ja alueellinen laajuus: ilmastomuutoksen vaikutukset ulottuvat kauas tulevaisuuteen ja laajoille alueille ja siihen johtava kehitys alkoi vähintään satoja vuosia sitten. Muutos tapahtuu lisäksi ”hiljaa hiipien”, kumu-

loituen ilman selvää alku-, huippu- ja loppukohtaa.

On vaikea yrittää ajatella itseään vain pisteenä vuosisatojen virrassa ja maapallon pinnalla, mutta nykymaailmassa tähän tulisi monesta syystä oppia. Ja siinä ilmastonmuutoksen kaltaiset havaintoesimerkit voivat olla avuksi.

Kaikenkattavuudessaan ilmastonmuutos saattaa yhteen ihmisiä eri kansoista, kulttuureista, ammattiryhmistä, sukupolvista, yhteiskuntaluokista ja arvomaailmoista. Ainakin alussa he ajautuvat paljolti konfliktien osapuoliksi, mutta koska ilmasto on jotakin ihmistä suurempaa, on tässä aito mahdollisuus vääntää riidat pakon edessä yhteistyöksi. (Todennäköisyys sille, että noin käy, kasvaa muuten sitä mukaa, mitä paremmin me kasvattajat hoidamme leiviskämme.)

Ilmastonmuutos häivyttää myös ajatteluumme pahasti rajoittavaa ihmisen ja muun luonnon rajaa. Kukaan ei oikein osaa sanoa, mikä ilmaston lämpenemisessä on "luonnollista" ja mikä taas ihmisen aiheuttamaa osuutta. Lisäksi ilmastonmuutoksessa toteutuu ympäristöongelmille tyypillinen kuvio: ihminen ei synnytä mitään "uutta ja kamalaa" vaan ainoastaan hiukan muuttaa jotain luonnon omaa ja sinänsä elintärkeää prosessia – tässä tapauksessa kasvihuoneilmiötä.

Ilmastonmuutos on siis suuri integraattori, joka yhdistää mennyttä, nykyistä ja tulevaa, tieteenaloja, oppiaineita, kulttuureita, ihmisryhmiä sekä ihmistä ja muuta luontoa. Siinä on aineksia niin sanotuksi Hyväksi Viholliseksi, joka saa ihmiset puhaltamaan yhteen hiileen... tarkoitan tuuli-voimalaan.

Paholainen se on, ilman muuta. Mutta jos se on jo täällä, ei kannata vain huutaa: "Mene pois, en halua nähdä sinua!" Se ei enää auta. Ei kannata vältellä monimutkaisuutta ja jatkaa "rikinpoistamista" ajatellen, että näin näitä ongelmia ratkotaan. Sellainen rajoittaa mahdollisuuksiamme ymmärtää kokonaisuutta, ja siihen meillä ei totisesti ole varaa.

Sen sijaan kannattaa lähestyä ilmastonmuutosta nykymaailman kuvana ja ottaa *Jos tästä selvittäään, selvittäään kaikista* -asenne. Monimutkaisuus on tullut elämäämme jäädäkseen ja sitä voi oppia ymmärtämään. Ilmastonmuutoksen monimutkaisuus ei siis tee siitä hankalaa vaan nimenomaan toimivan pedagogisen esimerkin, jos vain uskalltaa tarttua siihen hyvänä, yhdistävänä vihollisena. ♦

♦ Risto Willamo, ympäristökasvattaja, ekologis-kulttuurinen olento

Tervetuloa Suomen Ympäristökasvatuksen Seuran syyskokoukseen keskiviikkona 14.11. 2007 kello 17.

Seuran sääntömääräinen syyskokous pidetään osoitteessa Holman kurssikeskus, Holmantie 10, Klaukkala.

Esityslista:

1. Kokous avataan.
2. Esityslistan hyväksyminen.
3. Valitaan kokouksen puheenjohtaja, sihteeri, kaksi pöytäkirjantarkastajaa ja kaksi äänenlaskijaa.
4. Todetaan kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus.
5. Päätetään jäsenmaksujen ja vuosimaksun suuruus.
6. Vahvistetaan toimintasuunnitelma ja talousarvio tulevalle toimintakaudelle.
7. Valitaan joka toinen vuosi hallituksen puheenjohtaja seuraavaksi toimintakaudeksi sekä päätetään, kuinka monta hallituksen jäsentä valitaan erovuoroisten tilalle, ja valitaan hallituksen jäsenet erovuorossa olevien tilalle.
8. Valitaan kaksi tilintarkastajaa ja heille varamiehet.
9. Käsitellään muut kokouskutsussa mainitut ja kokouksen (jos vähintään puolet kokousedustajista niin vaatii) kiireelliseksi toteamat asiat.
10. Kokouksen päättäminen.

Höstmöte 2007 14.11. kl. 17. Välkommen!

Det stadgenliga höstmötet hålls på Holmas Kurscenter, Holmantie 10, Klaukkala.

Föredragningslista:

1. Mötet öppnas.
2. Föredragningslistan för mötet godkänns.
3. Val av mötesordförande, sekreterare, två protokolljusterare och två rösträknare.
4. Mötets laglighet och beslutförhet konstateras.
5. Medlems- respektive årsavgiftens storlek fastställs.
6. Verksamhetsplanen och budgeten för den kommande verksamhetsperioden fastställs.
7. Vartannat år väljs en styrelseordförande för den kommande verksamhetsperioden varvid man också beslutar om hur många styrelseledamöter, som ska väljas i stället för dem som är i tur att avgå. Därefter förrättas val av nya styrelseledamöter.
8. Val av två revisorer och en revisorssuppleant.
9. Behandling av övriga i möteskallelsen nämnda ärenden och (om minst hälften av mötesrepresentanterna så kräver) ärenden, som mötet ansvarar vara brädslande.
10. Mötet avslutas.

Uutta potkua ympäristökasvatustyöhön!

Ennen syyskokousta 14.11. järjestetään hyvän mielen taidetyöpaja Holman kurssikeskuksessa kello 12–17.

Ilmoittautumiset iltapäivään ja syyskokoukseen 29.10. mennessä: toimisto@ymparistokasvatus.fi.

Seuraa sähköpostistasi ja netistä tarkempaa informaatiota päivästä.